Ч. 248 (11.598). Львів, четвер 7. листопада 1929. Opłata pocztowa zapłacona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Арешти на Україні й їх причини.

I.

Львів, 6. листопада 1929.

З Радянської України знов наспівають тривожні вісти про дальшу нагінку на українських діячів і культурних робітників. З більших культурних міських осередків хвиля арештів перекотилася на окружні центри і на село. Про те довідуємося вже не тільки з пресових комунікатів поодиноких, телеграфічних агенцій, але й з енунціяцій деяких офіціяльних осіб, що займають відповідальні становища чи то в партії чи в уряді УСРР. Одну таку енунціяцію, а саме витяг з промови генер. секретаря КП(б)У Косіора ми вже нотували в одному з попередніх чисел нашого органу.

Косіор сказав у цій промові, що комуністам вдастить цього року „намацувати“ контрреволюційні організації. Комуністи оправдують свої масові арештування українських діячів по цілій Україні тим, що вони, мовляв, належали до законспірованих протибільшовицьких організацій. Очевидно, ніяких доказів цієї приналежности арештованих до конспіративних установ комуністи не подають. По всій правдоподібности таких доказів вони й не мають. Бо арештують виключно тільки людей науки і культурних діячів, які взагалі до політики не мали ніякого відношення. Та головна причина останніх масових арештувань не в тім, чи арештовані фактично займалися конспіративно політичними справами, чи ні, а в тім, що всі вони були ще далеко перед великою війною, отже й перед більшовицькою революцією, свідомими й активними діячами на полі української національної культури. А до того всі вони перед більшовицькою революцією брали живу участь в українському національно-державному будівництві чи то в часи Центральної Ради, чи гетьманства, чи Директорії УНР. Комуністи не могли їм ніколи дарувати тієї минувшини і не мали до них ніколи довіря. Довіря набирали вони тільки до тих, що все своє минуле прилюдно осудили або й просто поганьбили. Одначе між українськими діячами було таких не богато. Більше найшли комуністи таких хамелеонів серед російської бюрократії й інтеліґенції на Україні, яку вони ніби то й взялися українізувати. Загально відома річ, що комуністи не мали і не мають довіря навіть до тих українців, що їх самі приняли в члени КП(б)У. І тут криється весь секрет і вся причина останніх арештувань.

Вже цілих три роки займаються комуністи на Україні практичною розвязкою національного питання. На Україні воно по революції дуже загострилось. Комуністи рішили притупити його вістря при допомозі своєрідних засобів практичного розвязування національних суперечностей згідно з комуністичною доктриною. Проголосивши українізацію, вони тим самим зробили її формальним засобом для політичної й культурної асиміляції українства в користь специфічного інтернаціоналізму московської породи, званого ленінізмом. Інтернаціональна пролетарська культура, інтернаціональна пролетарська солідарність, інтернаціональна боротьба пролетаріяту з капіталом, інтернаціональна комуністична диктатура — все це гасла, з якими найлекше підходити до українця в українській мові. Твори Леніна, як і всю теорію більшовицької диктатури, як і всю її практику теж зукраїнізували, тобто переклали на українську мову. Українізацію рішили вони перевести, як самі казали, „неукраїнськими руками“, щоби українці не використали її в сепаратистичних, національно-культурних і політичних цілях. Щоби упозорувати це відсунення українців від якогонебудь впливу на українізацію, висунули вони кличі боротьби з націоналізмом у житті та літературі, а водночасно і кличі боротьби з націоналістичними ухилами в партії.

Теоретично принято в червні 1926 р. на пленумі КП(б)У постанови про безоглядну боротьбу з українським та російським націоналізмом, а в пізнішій практиці зведено цю боротьбу спершу до моральної, а потім до адміністративної нагінки на українських діячів. Цікаво, що самі тези про боротьбу з націоналізмом були випливом т. зв. „націоналістичних ухилів“ у сторону українства саме деяких українських пролетарських письменників (Хвильовий, Досвітний), членів компартії, а далі ще й тих українців-комуністів, що займали відповідальні становища (Шумський, Гринько, Солодуб та інші). Їх вони скоро унешкідливили. З черги комуністичні „вчені“ почали розбирати й аналізувати праці всіх видатніших і старших українських учених і „повідкривали“ в них цілі арсенали контрреволюції. Рівнорядно почали т. зв. марксівські літературні критики дошукуватись контрреволюції у поезіях, критичних оглядах і взагалі в усіх літературних творах українських поетів, що зачисляються до групи т. зв. неоклясиків, а які не були ніколи й тепер не хочуть бути комуністами. Така була моральна, що так скажемо, підготовка комуністів до цих арештувань, що прибрали на Україні масовий характер цієї осени. Ця підготовка тривала кілька літ. Арештуючи українських діячів, комуністи цим нібито ліквідують український контрреволюційний націоналізм. Зате російський націоналізм живе там спокійно і розвивається далі без перешкод. Комуністи дивляться на нього через пальці, бо його централістичні, політичні тенденції переходово покриваються з комуністичними. Соціяльні питання не грають тут ніякої ролі. Між арештованими досі нема ні одного москаля, бо всі вони, на думку комуністів, до „контрреволюційної акції“ на Україні не здатні. Вони цілком солідно виконують свою ролю саботажників навіть формальної українізації.

Крім повищих арештів приходить, як сказано, цикль нових. Ось наприклад в останніх трьох тижнях хвиля арештувань перекотилась на українське село. Арештування на селі вяжуть комуністи вже не з „контрреволюційними“ підпольними організаціями, а з правим ухилом у партії, який нібито бере в оборону кулаків і тим самим підсилює їхню активність, та заохочує до терористичних актів. Зактивізування українського села приписується виключно загостренню соціяльних відносин на селі, які знов випливають із наступу влади на куркуля. З того виходилоб, що комуністи самі хочуть терору і самі його спричинюють своєю політикою на селі. Це видно наглядно між іншим і з цитованих уже в нас витягів з промови Косіора. „Глитайство, *що його вибивають із його позицій*, бореться не на життя, а на смерть“. З цих слів Косіора виходить, що село реаґує відруховo на провокацію влади, отже всі арештування на селі спричинені пляново й доцільно самими таки комуністами. Нема сумніву, що не менше пляново підготовані комуністами й арештування серед української інтеліґенції.

Перехідний кабінет у Франції.

Довго тягнулася кріза французького кабінету, майже повні два тижні. Коли в дні 22. жовтня 12-тий кабінет Бріяна зголосив свою димісію, на перше місце висунулася комбінація з картелем лівиці, в даних умовинах найбільш природна, бо менш-більш однозвучна з соціяльно-політичним напрямком в Англії й Німеччині. І справді, президент республики Думерґ доручив провідникові соціял-радикалів Даляріє створення уряду. Рішаючим чинником у лівій комбінації стали соціял-демократи. Більшість соціял-демократичної парляментарної фракції з Бонкуром дуже радо пішла би була на створення картелю лівиці. Та цьому перешкодила головно управа партії („Велика Національна Рада“), заявившись невеличкою більшістю проти співпраці із соціял-радикалами.

Правда, таким зворотом не були одушевлені соціялістичні посли. Спершу більшість їх погрожувала бунтом, вкінці віддаючи остаточне вирішення цього питання партійному конгресові, що небавом має бути скликаний. Соціялістичні посли сподіються, що конгрес заявиться за лівим картелем. Але тимчасом ліво-картелева комбінація впала.

Тоді ініціятива пересунулася трохи на право. Президент Думерґ доручив формування кабінету сен. Клемантелеві, поміркованому радикалові. З тією хвилею замість лівої комбінації прийшла ліво-центрова. Та Ерріо і Даляріє відмовились від неї. З природи річи ініціятива найшлася тоді в руках А. Тардіє, мужа довіря центра й поміркованої правиці.

А. Тардіє, як зазначував у своїм часі наш парижський кореспондент, у своїх прийомах і тактиці схожий до нашого політика пок. Васильки. Отже, не зважаючи на свою минувшину, є він здатний пристосовуватися до витвореної ситуації. Тардіє дипльомат, журналіст і письменник, виріс в дипльоматії. Є він переконаним противником німців. В часі війни він завзяту протинімецьку кампанію, а підчас мирової конференції був найближчим співробітником Клеманса. Спирається він на центрі і поміркованій лівиці, але не розпоряджає твердою парляментарною більшістю.

І це є великою журбою нового кабінету та вихідною точкою до поглядів про його переходність. Провідник соціялістів Л. Блюм заявив без обиняків, що вже в четвер (в день скликання палати послів) Франція знайдеться перед фактом нової кабінетної кризи. В тому самому дусі висловлюються теж радикальні посли, продовжуючи істнування кабінету Тардіє до половини листопада.

Крім внутрішніх парляментарних труднощів, кабінет Тардіє мусить розвязати теж труднощі в ділянці закордонної політики. Тардіє, не зважаючи на своє ґерманофобство, погодився на політику Бріяна, чого доказом є факт задержання Бріяном теки закордонних справ в його кабінеті. Розуміється, погоджуючись на дотеперішні уступки в користь Німеччини, Тардіє не є схильний до дальших, особливо в питанні евакуації басейну Саари. А одночасно загострюється справа дальшого налагодження французько-німецьких відносин через Ґуґенберґівське „народнє побажання“, яке в деякій мірі захитує, а щонайменше відсуває розвиткові тенденції пляну Йонга. Бріян увійшовши до кабінету Тардіє, який є більше правий від його власного, не є ентузіястичним прихильником теперішньої, досить хиткої більшости. Цей факт теж не ворожить довгого життя кабінетові Тардіє.

Новий шеф французького уряду є людиною зручною, енерґійною, парляментарно незвичайно виробленою. Йому вдалося сконсолідувати помірковані елементи і стати на їх чолі. Але одночасно він тим способом довів до консолідації лівиці, яка при останніх виборах до сенату мала значні успіхи і яка виявляє здецидоване бажання взяти в свої руки керму влади.

Все це складається на те, що кабінет Тардіє є кабінетом перехідним, тимчасовим та що він у короткому часі мусітиме уступити місце новому урядові, базованому на лівішій більшости.

Масові арештування на Рад. Україні.

Східня Агенція повідомляє з Москви, що на Україні арештовано 30 провідників і 500 членів релігійної секти „Носіїв Хреста“, яких обвинувачують у тому, що вони під маскою релігійних практик провадили монархістичну аґітацію „куркулів“ і допомагали антибільшовицьким організаціям.

Горішній Шлеськ і німецька меншість.

Катовиці, 28. жовтня 1929.

II.

Коли рівняти німецьку меншість з іншими меншостями в Польщі, то доводиться признати першій більш вигідну ситуацію, бо посідання чотирьох козирів.

Перший козир — це „плечі" могутньої демократичної Німеччини, з якою сьогодня не тільки Польща, але ввесь світ рахується поважно. Другий — це згадана вже „женевська конвенція", яка дає їм право всяке нарушення культурних чи матеріяльних прав ставити під осуд міжнароднього трибуналу. Третій — це економічна сила, а четвертий — вроджена чи віками вкорінена здисциплінованість і організаційний ригор.

Вже само істнування ревізіоністичних настроїв у Німеччині чимало причиняється до підбадьорення німецького духа на Шлеську. Тутешній громадянин не тільки зі слуху чи з преси знає сьогоднішню німецьку державу, але теж, користаючи з „карти циркуляційної", яка без найменших трудностів позволяє перейти границю, познакомлюється з фатерляндом особисто. Це вам не радянський кордон, зачинений щільно і неприступний для звичайного смертельника, а там — не партійна ексклюзивність, а національна демократична держава. Пригадаймо тільки слова президента Гінденбурґа, висказані перед роком в сусідньому Оппельн: „Того, що вам видерто, не можна ані забути ані переболіти" — а це вам теж не якесь **desinteressement** наших конпаціоналів іззза Збруча.

І дійсно — державні німці не забувають своїх братів із Польщі. Не говоримо вже про далекойдучі пляни ревізії версайського договору, про будову гомінких панцирників, з яких т. зв. „А" спущений вже на води, про меморіял ґен. Ґренера, мін. райхсвери, про дипльоматичні заходи в Парижі й Льондоні, які так часто є предметом ревеляцій у пресі, про пристрасні промови і публікації, чи навіть хочби протестування шляхом фільм (відома фільма „Зранений край") проти відібрання східньої частини Шлеська й інше підсичування духа реванжу. Важне є те, що вже приносить користь, що вже будить респект. Це удар у стіл Штреземана, це роздмухування кривд німецької меншости державно-німецькою пресою в краю і німецькою дипльоматією на терені Ліґи Націй.

Коротко — є кому вставитись, є кому впімнутись. Чи це не підбадьорює? І чи не підбадьорює те, що є хтось третій, є якийсь міжнародній трибунал, перед яким можна поскаржитись і який цю скаргу розгляне поважно, не кидаючи її до коша так, як петиції д-ра Петрушевича!

Зокрема, як згадано, внутрішні вальори німців на Шлеську впливають на їхню відпорність супроти пануючої нації. В першу чергу — економічна сила, багацтво. Уявім собі, що біля 86 проц. земельної власности є в руках німців. Скільки людей при тому варстаті живе, не примушені відхрещуватись від німецького духа! В тяжкому промислі німецький капітал ще недавно грав дуже велику ролю (вугілля 44 проц., цинк 50 проц., гути 80 проц.), а й тепер хоч через трансакції Гаррімана він дещо зменшився, роля його залишилась помітна. Фахівці-німці, не зважаючи на натиск урядових кругів, займають дальше посади навіть там, де капітал є виключно американський, не згадуючи Плеса, де він чисто німецький. Менший промисл, ремесло і торговля в значній більшости теж у німецьких руках. Тільки в останньому часі відчувається конкуренція жидів, які емігрують з інших частин Польщі на Шлеськ, розбуджуючи тут поволи антисемітизм.

Суцільність під організаційним оглядом є тайною успіху німців при всякій акції. Верхом організації є відомий „Фолькcбунд", якого членами є поодинокі повітові й окружні обєднання і який складається з виконавчої „централі" (голова Отто Уліц) та з дорадчої „адміністраційної ради" (голова князь Г. фон Плес). В ньому концентруються всі справи культурні, шкільні, економічні, допомогові і т. д. Спроби місцевих офіціяльних чинників скомпромітувати „Фолькcбунд" при помочі процесу Уліца і припинити його діяльність, подібно, як це сталося з верховною організацією німців у познанському воєвідстві, як відомо, не вдалися. „Польонія" з цієї нагоди писала: „Процес Уліца є клясичним зразком, як не належить боротися з „Фолькcбундом", якщо хочеться паралізувати шкідливу його діяльність". І так „Фолькcбунд" устоявся та й Уліц дальше працює.

Кволі на Шлеську соціялісти не входять до „Фолькcбунду", тільки партія католицька і націоналісти („Дойче Партай"). Та нім. соціялісти ніколи не паралізують і не ослаблюють його акцій, часто йдуть навіть солідарно, хоч і неофіціяльно. Як бачите, руїнників ради партійної догми тут нема. Яке це далеке від нашої сумної дійсности!

Преса німецька буйна і багата, 35 періодиків на малий Шлеськ — це хіба досить, та ще з таким поважним накладом, як „Катовіцер Цайтунг" (популярно називана „катовіцерка") або „Остдойче Морґенпост". Так, але тут кожен читає газету і кожен має гроші для неї, бо вважає її артикулом першої потреби!

Silesianus.

Чехословацькі вибори.

Кінцевий вислід.

Остаточно в дні 4. ц. м. проголошено кінцевий вислід виборів до чехословацьких законодатних установ: парляменту й сенату, перевівши розділ мандатів із державної листи. Кінцевий вислід виборів до парляменту дуже незначно ріжниться від приблизного підрахунку, поданого нами в ч. 244 з 1. ц. м., і представляється так: комуністи 30 манд.; втрата 11, мад. христ.-сусп. 9 манд.; зиск 5, нім. хліб. союз 15 манд.; втрата 8, поляки й жиди 4 манд.; зиск 3, нім. нац. партія 7 манд.; втрата 3, чехосл. нац.-соц. 32 манд.; зиск 4, чехосл. соц.-дем. 39 манд.; зиск 10, Ліґа (Стржібни) 3 манд.; зиск 2, нац. дем. і Куртяк 15 манд.; зиск 1, чехосл. людовці 25 манд.; втрата 6, республ. (аґр.) 46 манд.; зиск 1, чехосл. ремісн. 12 манд.; втрата 1, нім. христ.-сусп. 13 манд.; зиск 1, слов. людовці 19 манд.; втрата 4, нім. нац.-соц. 8 манд.; зиск 1.

Вибори до сенату дають такий вислід: комуністи 15 манд.; втрата 5, мад. христ.-сусп. 6 манд.; зиск 4, нім. хліб. союз 9 манд.; втрата 3 нім. соц.-дем. 11 манд.; зиск 2, чехосл. соц.-дем 20 манд.; зиск 4, чехосл. нац.-соц. 16 манд.; зиск 2, Ліґа 1 манд.; зиск 1, нац. демокр. 8 манд., зиск 1, чехосл. людовці 13 манд.; втрата 3 республ. (аґр.) 24 манд.; зиск 1, чехосл ремісн. 6 манд., нім. христ.-сусп. 8 манд.; зиск 1, слов. людовці 9 манд.; втрата 3, нім. нац.-соц. 4 манд.; зиск 1.

Як представляється вислід виборів до парляменту і сенату на Закарпатті, покищо докладно невідомо.

Бухаріна викидають із партії.

„За Свободу" повідомляє, що ідеольоґ комуністичної партії та приятель Леніна Бухарін попав у неласку Центрального Виконавчого Комітету і йому грозять викиненням з комуністичної партії. У Москві ходять поголоски, що Бухаріна вишлють за кордони СРСР так, як Троцького.

ЕДҐАР АЛЛАН ПО.

Убийство на вулиці Морґ.

(Продовження.)

Щодо цього убийства, зробім деякий дослід для самих себе, заки складемо про нього якусь думку. Розслід цей дасть нам думку (— я подумав, що це чудний термін для такого вжитку, але не сказав нічого —), а, крім того, Лебон колись зробив мені послугу і за неї я мушу йому віддячити. Ми підемо і оглянемо місце на власні очі. Я знайомий із Ґ., префектом поліції, і мені не тяжко буде дістати потрібний дозвіл.

Дозвіл нам дано — і ми зразу направились на вулицю Морґ. Це один із злиденних перевулочків, що сполучують вулиці Рішельє та Сен-Рок. Ми дістались туди ґеть за полудень, бо ця дільниця лежить далеко від того, де ми мешкали. Будинок легко було відшукати, бо тут і досі ще товпилось багато людей; у безпредметовій цікавости вони глядiли з другого боку вулиці на зачинені віконниці дому. Це був звичайний париський дім: підїздні ворота, на одній їх стороні кімнатка з рухомим віконцем, що вказувало на приміщення сторожа. Перед тим, як зайти до будинку, ми пройшлися по вулиці, повернули в боковий завулочок, а тоді, знову повернувшись, зайшли у двір. Дюпен тимчасом оглядав сам будинок і всю його околицю з такою пильною увагою, що для цього я не міг тут бачити ніякого гідного обєкту.

Повернувши назад, ми знов підійшли до житла спереду, подзвонили та показали наші перепустки; агенти нас пропустили. Ми зайшли по сходах до кімнати, де знайшли тіло панни Л'Еспане і де лежали досі обидві покійниці. Безладдя у кімнаті, як звичайно водиться не нарушили. Я не побачив нічого нового з того, що подавали в **„Gazette des Tribunaux"**. Дюпен оглянув усе, не поминаючи й трупів. Тоді ми пішли по інших кімнатах, а далі у двір — скрізь у супроводі жандарма. Огляд усього тривав аж до смерку, коли ми йшли додому. Дорогою мій товариш зайшов на хвилину до контори одного із денників.

Я вже казав, що мій друг мав деякі причуди. „Я говорив з ним в рукавичках" (цей вислів не має собі відповідности в нашій мові). Так і тепер йому відпала охота починати розмову про вбивство аж до полудня другого дня. Тут він раптом спитав мене, чи не спостеріг я чогось особливого у видовищі лютого злочину.

Було щось таке в його манірі, коли він натиснув на слово „особливий", що змусило мене здрігнутись, сам не знаю чому.

— Ні, нічого „особливого", — сказав я, — бодай, нічого нового в порівнанні з тим, що ми оба читали в газеті.

— Газета, — відповів Дюпен, — не збагнула, боюсь, незвичайної жахливости цієї справи. Але полишім легковажні погляди преси. Мені видається, що цю таємницю вважають незбагнутою з тієї саме причини, яка моглаб привести і до противного погляду на неї, як на легку, нескладну — це саме те, що її прикмети мають характер „прибільшення". Поліцію збентежила видима відсутність мотиву — не для самого вбийства, а для його лютости. Її збила також із пантелику видима неможливість погодити змагання голосів, чуте свідками, з тим фактом, що нагорі нікого не знайдено, крім забитої панни Л'Еспане, та що ніде не було жадного способу вийти, так щоб люди, сходячи вгору, цього не помітили. Дикий розгардіяш у кімнаті, труп, затиснутий сторч головою у комин, жахливо покалічене тіло старої пані — таких міркувань, разом із згаданими та з тими, що їх нема потреби згадувати, досить було для того, щоб спаралізувати цілковито завівши у безвихідь уславлену проникливість урядових агентів. Вони допустилися прикрої, але звичайної помилки, змішавши незвичайне з трудним. А саме-ж у цих ухиленнях від звичайного пляну розум назначує кінець-кінцем свій шлях у шуканні правди. В таких розшуках, як оцей, треба не так допитуватися „що сталось", а радше „що сталося такого, чого не бувало досі". Справді, та легкість, що з нею я прийшов, чи маю прийти до розвязання цієї тайни, стоїть у простому звязку з її видимою незбагнутістю в очах поліції.

Я дивився на нього в німому здивуванні.

— Я оце дожидаю людини, — казав він далі, дивлячись на двері нашої кімнати, — котра, може й не була сама дієвою особою в цій різанині, а мусить бути до певної міри причетна до неї. В найгіршій частині заподіяних злочинів вона, може, і невинна. Маю надію, що в цьому здогаді я не похибив, бо на ньому я уложив свої сподівання розгадати всю загадку. Я чекаю на нього тут — у цій кімнаті — кожної хвилини. Щѣ-правда, він може і не прийти; мабуть, таки, що прийде. Колиб він прийшов, треба доконче його затримати. Ось пістолі; і ми обоє вміємо їх уживати, коли надійде потреба.

Я взяв пістолі, ледве свідомий того, що роблю, ледве віруючи тому, що чув; тимчасом Дюпен казав далі, так мов би сам до себе. Я вже згадав про його абстрактну маніру в подібних випадках. Його мова зверталась до мене, але-ж голос його, дарма що ніяк не гучний, мав таку інтонацію, якої вживається, коли говорять до когось на далеку відстань. Його очі позбавлені виразу, дивилися тільки в стіну

(Продовження буде.)

10-ліття „Світа Дитини“.

З приводу десятиліття „Світа Дитини“ відбулося скромне свято, яке влаштувало Т-во „Взаїмна Поміч українського вчительства“. Згідно з ухвалою Надзірної Ради відбулося дня 1. листопада ц. р. в домівці Товариства спільне засідання членів Надзірної Ради і організаційно-видавничої Комісії. На засідання запрошено редактора й видавця п. М. Таранька та сен. М. Галущинського, який не тільки був співробітником, але й служив нераз порадою видавцеві у перших тяжких хвилях істнування видавництва. Відкрив засідання голова Надз. Ради п. Стронський, після нього дав п. Ющишин перегляд доконаної п. Тараньком праці. Промовляли ще: п. Машюк, п-і Заклинська, сен. Галущинський та інші. Усім відповідав п. М. Таранько. Т-во ще й тим робом відсвяткувало десятиліття „Світа Дитини“, що присвятило ціле число „Шляхів навчання і виховання“ названому видавництву. На жаль, це число підпало конфіскаті. Вечером цьогож дня відбулася спільна вечера. Слід зауважити, що Т-во „Взаїмна Поміч“ виявило в цьому випадку велике зрозуміння ідеї виховання молодого покоління, коли так святочно відзначило ідейну роботу свойого члена. На свято наспіли привіти. На засіданні прочитали привіт від Т-ва „Просвіта“, від редакції „Діла“ і „Неділі“.

Промова Муссолінія.

З Риму повідомляють, що з нагоди роковин походу фашистів на Рим Муссоліні виголосив промову до представників армії, у якій між іншим сказав: „У деяких краях, головно у державах, що побідили у війні, погасла традиція і культ воєнного героїзму та слави, а замість того народи потапають у пацифістичнім баламуцтві. Колиб мені судила доля бути вождом народу підчас війни, то всіх пацифістів і творців паніки, я вимітав би залізною мітлою та примушував би до святої самопосвяти за вітчину. Я держав би населення за фронтом у такій строгій дисципліні, як і військо на фронті, щоби військо не нарікало, що одні вмирають у бою, а другі в запіллі дбають лише про своє вдоволення.

Між фронтом і запіллям не булоб у мене ріжниці. Із усіх варстатів та фабрик муніції я повиганяв би на фронт усіх тих, що здібні стріляти крісами, замість фабрикувати їх для других.

В Европі говориться багато про вічний мир, а я думаю, що говориться за багато. Ми не дамо себе обманути тими балачками, бо в Европі ніхто серйозно не думає про розброєння. Ми є нацією, що починає рости. Ми призначені на те, щоби здійснити те все, про що мріяли наші герої та борці за свободу“.

Дещо про піввійськові формації в Австрії.

(Допис з Відня.)

I.

Від коли в Австрії т. зв. гаймвери з більшою активністю стали грати ролю у внутрішній політиці республики, отже менше-більш від двох літ, звернула також заграниця більшу увагу на істнування в Австрії піввійськових формацій. При незвичайно нездорових відносинах у щоденній пресі Австрії, де два великі щоденники — „Tag“ і „Stunde“ — пишуть за чеські гроші, де редактори явно горожанських ґазет є зорґанізованими соціялістами, не диво, що не тільки заграниця, але й загал неуважних читачів ґазет самої Австрії звичайно має зовсім хибні поняття про свої зорґанізовані неофіціяльні військові частини. Киньмо тому оком на появу таких орґанізацій у такій мирній та розброєній державі, як Австрія.

Відома річ, що при розпаді австро-угорської монархії в новоутвореній республиці „Німецька Австрія“ з одної сторони велику ролю грали більшовицькі на три чверти або ще більше „Arbeiter- und Soldatenräte“ по більших індустріяльних осередках, а з другої нові сусіди, як Чехія, Югославія та Італія, старалися осягнути по можности багато терену, аби мирову конференцію поставити перед „fait accompli“. Зорґанізоване на-швидко з радикальних елементів військо нової республики, т. звана „Volkswehr“, ганебно втікла перед чехами з німецьких частин полудневої Моравії, а навіть покинула без ніякого опору декотрі місцевости південної Нижчої Австрії.

Тільки в Каринтії, де в 1919 р. Югославія старалася окупувати полудневу її частину, зорґанізовано доцільний опір. Там ґенерал Гільґерт (Hülgehrt) зібрав із селян Каринтії, зі студентів вищих шкіл Ґрацу й Леобену та з інших добровільних формацій малий фронт борців, котрим удалося припинити наступ югославян. Саме це військо Гільґерта було основою т. званих гаймверів. Подумана з початку як охорона загрожених полудневих границь Австрії, стала ця гаймвер з часом охороною для селян та міщан Каринтії, Стирії, Тиролю та Форальбергу проти нападів ріжних червоних „Arbeiter- і Soldaten“-ратів. В останніх двох країнах Австрії навіть з часом залеґалізовано орґанізацію гаймвери (що там називається „Heimatschutz“), таким способом, що вона фіґурує там як помічна краєва поліція. На випадок елементарних катастроф, ріжних заворушень або страйків гаймвери Тиролю та Форальберґу виступають таким чином як леґальна сила, котра може діставати навіть зброю з краєвих складів. Гаймвери Каринтії та Стирії такого леґального характеру не мають і не мали. Їх зорґанізовано там в розмірно скромних розмірах на підставі законів для приватних товариств Verreinsgesetz).

Також ще в 1919 р. зроблено у Відні, де панування червоних соціялістично-комуністичних сил далося може найбільше в знаки, перші кроки до зорґанізування якоїсь протимарксистичної сили. Це головно тому, що червоні не давали тоді громадянським партіям навіть змоги відбути в спокою якихнебудь політич-

ЛЕВ ЯСІНЧУК.

Українські переселенці в Новому Світі.

(Продовження.)

Буденні розмови. — Професії інтеліґентів. — Церковні відносини.

В деяких родинах жіноцтво не йде на роботу, бо — або не потребує (муж заробляє відповідно, або з інших причин). Тоді жінка має на голові тільки домашнє господарство. Така жінка часто розважує себе чим може. Найчастіше йде до театру, чи до кіна, або й забавляє себе розмовою з приятелькою, коли не устною, то бодай телефоном. А телефон, це в Америці звичайна річ. Є в кожному домі. Ось зразок такої розмови-розваги:

— Гелов!

— Гелов!

— Ви вже „вушували“ (прали)?

— Вже, але вітер позривав і мушу на ново „вушувати“.

— А, знаєте, як Х закапарила „гавз“ (дім)? — впадає на іншу тему.

— О, їй варта мати файний „гавз“. Їй там сидіти, де ковим.

— Її чоловік „енігау“ (однаково) за ніщо не має.

— А ви що тепер робите?

— От саме заплатила за „ґез“ і „летрику“. Чомусь більше, як тамтого місяця, хоч й все однаково „юзую“ (вживаю).

— А що варите нині?

— Я хотіла борщ, але мій Штіфа не любить. А ви варите борщ?

— „Шур“ (розуміється).

— Я прийду до вас пополудни.

— „О-райт“ („ол райт“ — гаразд).

З автентичної розмови видно, як уже декуди змішена рідна мова.

Американське робітництво має добру нагоду освічуватися в школі. А тут школа всякого рода й у всякій порі дня. Деякі наші еміґранти користали головно з вечірньої школи. Вчилися англійської мови, технічної науки, а то й кінчили середню школу та університет. Я познайомився з українським професором середньої школи (гай скул), інжиніром, з адвокатом, які виїхали до Америки найзвичайнішими сільськими хлопцями, працювали в Америці у фабриці та одночасно кінчили школу. Тепер займають почесні місця.

Т. зв. „інтеліґентних“ фахів у Злучених Державах українці поза священиком майже не мають. Бо тих 5 адвокатів, щось двох інжинірів та три дентисти, 14 лікарів, це за мале число, щоби заважувати на житті. З інтеліґентних професій мають вплив редактори ріжних часописів, яких буде в Злучених Державах около 10, а в Канаді й того нема. Зате в Канаді є більше число фахової інтеліґенції, свідомої національно. Це головно вихованці т. зв. „інститутів“ у Вінніпеґу, Саскатуні, Едмонтоні. Тут є й поважне число українських учителів (по англійських школах). В нових, повоєнних часах прийшло деяке число фахових молодих інтеліґентів, але вони не живуть зі свойого фаху, а з праці по фабриках, чи ремісничих підприємствах.

Знаю галицького учителя, який працює при виробі радія для авт, знаю другого, що працює при будові, знаю інжиніра, що продає „ґазоліну“ (бензину до авт), знаю студента, що працює в столярській фабриці, інших, що прасують одяги в заведенні для чищення. А один з редакторів „Свободи“, д. Кедровський, (визначна фіґура в армії отамана Петлюри та уряді Н. У. Р.) працював довший час при будові, а відтак як двукарський робітник. Загалом фізичної праці ніхто не соромиться. Хто її соромиться, або не має відваги взятися до неї, цей бідує.

Перейдім до церковних відносин.

Церковне життя у Злучених Державах і Канаді вимагає ширшого обговорення вже хочби тому, що його розвій у великій мірі впливає на політичний світогляд українських громадян та на їх становище до ріжних українських справ. У нас поширився погляд, що в Америці ведуть українці „церковну“ боротьбу. Не хочу й не можу входити в оцінку заобсервованих відносин. Я тільки бажав би — наскільки це можливе — показати обєктивно ті відносини, що правда, з деяких причин не на фотоґрафії, а читач вже-же сам поробити певні висновки. Весь цей процес ще незакінчений і за свіжий, щоби про нього можна говорити зовсім безпристрасно.

Першою журбою українського еміґранта на вольній землі, це було зорґанізування власної церковної громади.

Еміґрант відірваний від усього, що йому нагадувало рідню і край, бажав створити собі бодай ілюзію. Це міг він зробити надягаючи деколи сільську ношу, виводячи рідну пісню, чи шукаючи забуття в спільному богослуженні. Очевидно — як тут, так і там — нарід був привязаний більше до зверхної обрядовости. Коли не можна було йому в інший спосіб заспокоїти потреби душі, то імпровізував богослуження.

Оповідав мені найстарший еміґрант з інтеліґенції, д-р Володимир Сіменович у Шикаго (прийшов до Злучених Держав 1884 р.), що на домагання українських еміґрантів мусів він у неділі надівати церковні ризи і „правити“ за священика. Народ набожно помагав. А це правда. Д-р Сіменович загалом людина отверта і зрештою оповідав це перед пару роками серед духовенства на евхаристичному конгресі в Шикаго викликуючи серед слухачів ріжний настрій.

Залежно від того, з якої релігійної громади походили еміґранти з краю, творилися тут церковні громади. Галичани й прикарпатські українці орґанізували гр. кат. церкву, буковинці православними й галицькі „кацапи“ — православ

вих зборів. Так повстали на ґрунті Відня ріж- ні малі організації головно для охорони збо- рів громадянських партій та льокалів і крам- ниць горожанських підприємців.

З часом організація „фронткемпферів" (Frontkämpfervereinigung) вібрала всі ті малі ор- ґанізації та стала від року 1920 осередком мі- літарних сил Відня, звернених проти марк- систів. У найближчих роках вибудовано орґа- нізацію фронткемпферів так, що і на провінції, головно в прилученому по війні Бурґенлянді, вібрано нові військово вишколені сили.

Крім фронткемпферів виставив також ві- домий „Німецький Гімнастичний Союз" (Deut- scher Turn-Verein) окремі військово вишколені формації, т. звані „Wehrturner". Пізніше це са- ме зробив і „Союз Християнських Гімнасти- ків". Дальше повстали ще такі напів військові організації у „штурмових формаціях" націо- нальних соціялістів (гакенкрайцлерів), у това- ристві монархістів „Остара" (в міжчасі це т-во заснуло) та кілька інших, менше значних союзів.

Щодо партійної орієнтації тих формацій Відня, то фронткемпфери не вязалися з ні- кою партією, німецькі „турнери" стоять близь- ко „велико-німецької партії", „християнські тур- нери", близько партії християнських суспіль- ників, а „штурмові формації", як згадано, на- лежали національним соціялістам. Щоби в разі потреби могти одноцільно виступати, постав- лено як центральну організацію всіх тих гро- мадських піввійськових відділів Відня й околи- ці т. званий „Selbstschutz Wien". Парадні ви- ступи тої організації відбувалися що-найменше раз на рік, звичайно в жовтні, коли влашто- вується маніфестацію проти версайського дик- тату. По числу манінфестантів можна було ра- хувати на 4.000 уніформованих фронткемпферів і на 2.000 членів інших військово убраних фор- мацій. Це були отже протимарксистичні сили Відня до 15-го липня 1927. До них прийшла ще хіба слаба ґрупа, т. зв. „Wiener Heimwehr" з отаманом Фрей (Frey) на чолі.

Противники громадянських партій, австро- марксисти, зачали організувати свою партійну ґвардію також досить вчасно. Істнуючі ще з часів перевороту та з часів дійсної влади „Arbeiter-u Soldatenräte" відділи (т. зв. „Ar- beiterwehr") взято як основу для поставленого в роках 1920 і 1921 республиканського союзу охорони (Republikanischer Schutzbund). Мож- ливість (через знаменито вибудовану партійну організацію) вібрати робітників з усіх більших фабрик та підприємств використано легко для скорої розбудови відділів республиканського шуцбунду. У Відні та в інших містах Австрії, як також всюди там, де є згуртоване більше число соц. демократичних партійників, зорґа- нізовано небавком відділи шуцбунду. З двома бувшими австрійськими ґенералами (Кернер і Маєр) на чолі він став настільки міцним, що числить у самому Відні ок. 30.000 активних членів, а більше-менше стільки й на провінції. Крім того з шуцбундом кооперують ще „Wehr- turney" (соц.-демократичні ґімнастичні і спор- тові клюби) та члени т. званих „Arbeiter, Jagd- und Schützen-Verein-ів". Останніх навіть ува- жають часто за філію шуцбунду, основану з метою навчити своїх членів стріляння.

(Докінчення буде.)

ну. Ті дві церкви залишилися й тепер. Та до них прибули нові. Під впливом руху за автокефаль- ним українським православям на Україні та під впливом незадоволення з деяких відносин серед самої гр. кат. церкви, в Злучених Державах і Канаді, наслідком поведінки деяких гр. кат. свя- щеників повстала українська православна авто- кефальна церква у Злучених Державах і Канаді.

Складалися на це й різні причини. Не всі священики вели себе як слід, використовуючи вільну землю. Деякі не займалися громадськими справами. На просторах Канади була цілковита недостача священиків. Еміґранти з Галичини до- магалися священиків від галицьких українських консисторій, а буковинські від черновецької кон- систорії. Нарід домагався від священиків не тіль- ки обрядових богослужень, але й проводу в націо- нальному, громадянському русі; хотів священи- ків які не для якогось там вирахування, але з любови прищіпленої на рідній землі, пристали б до нього. Намісць того приходили (головно в Ка- наді) бельґійці, французи, які не опановували навіть мови. Нарід висміває їх, називав „пінами" (так вони мали себе самі називати: „я ваша пі- па"). Ходить ще й тепер по Канаді всякі анек- дотки про тих священиків, які мали в проповідях учити: „лупіть Матір Божу, а вона буде вас лу- пити" (любити). „Тримайтеся святої фіри" (віри) і т. п.

Для ствердження обєктивної правди треба зазначити, що деякі гр. кат. священики-францу- зи (як от о. Жан з Абітібі-Кве) зовсім опанували українську мову та сприяють змаганням укра- їнського народу. Він між іншим у великій мірі причинився до того, що по уступленні еп. Н. Будки не знесено зовсім гр. кат. епископства в Канаді, коли в цьому напрямку робили поважні заходи.

(Продовження буде.)

Сойм і сенат відложені на 30 днів.

На день 5. листопада, як відомо, назначене було перше засідання бюджетової сесії сойму. Посли, завізвані телеграфічно, зявилися майже всі.

Нараз серед напруженого вичікування, впа- ла вістка про відложення сесії. Премієр Світаль- ський прийшов особисто до сойму та вручив мар- шалкам обох палат повідомлення президента держави. Марш. Дашинський скликав негайно віцемаршалів і повідомив їх про зарядження пре- зидента держави а опісля повідомив послів пи- сьмом про відложення засідання.

Промова полк. Славека.

Зараз після одержання повідомлення мар- шала зібралися на наради майже всі клюби, які потім оголосили резолюції. Клюб ППС, перший оголосив резолюцію, яка стверджує, що відло- ження бюдж. сесії сойму означає ухилення ке- рівників потравневої системи правління від контролі. Клюб Пяста і клюб НД торкаються госп. справ і тяжкого фін. положення держави. Клюб НД. заявляє, що відложення сесії вважає кроком шкідливим із заг. держ. оглядів, а клюб Пяста взиває селянські маси до скріпленої ува- ги. „Визволеніе" в резолюції заявляє, що „цим, що уряд усувається від відповідальности, не у- вільнить теп. системи правління від тієї відпові- дальности". Резолюції оголосила і НПР., яка за- являє, що стреміттиме до співдіяльности з усіми незалежними польськими партіями. Жид. Клюб зложив заяву Дашинському, що готов співпрацю- вати в обороні парляментаризму. Клюб ББ. зі- брався на наради і в комунікаті ствердив, що його наради були живим ствердженням сильної і рішучої постави цілого клюбу до витвореної соймової ситуації. На засіданні виголосив довшу промову полк. Славек, в якій м. і. сказав, що від коли клюб ББ. вніс проєкт ревізії конституції, ціла опозиція змобілізувалася до наступу. Ко- лиж зважити цілу „революційну" пристрасність проєкту заяви недовіря урядові і т. д., з цим, що припадкова поява офіцерів у сойм. передсінку викликала в послів опозиції утрату заволодіння над нервами, то бачимо, з яким хорим окружен- ням маємо до діла. Здогадуючись із голосів, які доходять із нинішніх засідань опоз. клюбів, одні з послів ідуть на дуже пристрасні приготу- вання себе до революції, інші поглядають, що з того вийде. В тій хвилі переважає ще лише воєв- ничий настрій, тому треба було дати послам час до надуми, а цей час різно використають. Одні з них будуть думки, що треба вести гостру про- паганду в напрямі приготовлення революції, ін- ші під впливом часу може будуть більш здібні призадуматися чи такими засобами зможуть пе- ревернути уряд і чи не було би розумніше шука- ти іншого виходу. Годі сказати, яке буде поло- ження по 30 днях. Дальше поведення президента буде залежне, мабуть від того положення. В кож- ному разі певне є те, що травнева система не бу- де зліквідована. Вкінці зазначив полк. Славек, що внесення клюбу ББ. у справі висловлення заяви недовіря марш. Дашинському буде постав- лене на найближчому засіданні сойму. Поведен- ня марш. Дашинського таке, що супроти нього треба бути безоглядним.

Після промови полк. Славека клюб ББ. роз- ділив між своїх членів орґ.-пропаґандові праці на найбл. час.

—o—

Демонстрації ППС.

Дня 5. листопада у Варшаві в кількох міс- цях прийшло до демонстрацій ППС. Кількох де- монстрантів арештували. — Робітничі демонстра- ції були в Лодзі та Перемишлі, де поліція обсади- ла „Людовий Дім".

У Львові зібралося доволі поважне число демонстрантів у Ринку, біля ч. 8. Тут підчас про- мови зявилася піша та кінна поліція й розігнала демонстрантів.

На Марійській площі арештувала поліція кількох людей за спинювання комунікації. Скон- фісковано летучки та друки.

Складайте жертви на оселю українських робіт- ників пера!

Декрет про відложеня парляменту.

Дня 5. листопада в год. 11. передпол. пре- мієр доручив особисто маршалкові сенату заря- дження президента держави з дня 5. листопада в справі відложення звичайної сесії сойму та се- нату на 30 днів. В зарядженні цьому сказано:

На основі уст. 25 конституції відкладаю з днем 5. листопада 1929 р. звичайну сесію сойму на 30 днів. Підписано: Ігн. Мосціцький, прези- дент Річипосполитої, Каз. Світальський през. ради міністрів.

Таке саме зарядження підписано в справі відложення сенату.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·88·00—8·88·50, канадійський долар 8·80·00—8·80·50, чеська корона 0·26·33—0·26·50 австрійський шілінг 1·25·00—1·25·50, румун. лей 0·05·00 0·05·25, французький франк 0·34·50—0·34·75, швайцар- ський франк 1·71·50—1·72·00, фунт штерлінгів 43·40·00—43·60·00, радянський червінець 17·00—17·50, німецька марка 2·13·10—2·13·25.

Золото: 20 корон 36·30·00—36·36·00, 20 франків 34·20·00—34·50·00, 20 німецьких марок 42·00·00—42·40·00, 10 російських рублів 46·00·00—46·30·00.

Срібло: Австрійська корона 0·62·50—0·63·50 5 австрійських корон 3·24·00—3·30·00, австрійський фльорен 1·62·00—1·65·00, російський рубель 2·60·00—2·65·00, копійки за рубель 1·30·00—1·35·00

Збіжа.

Пшениця двірська 36·25—37·25, пшениця селян- ська 32·75—33·75, жито галицьке 22·00—23·00, ячмінь га- лицький броварняний 00·00—00·00, ячмінь на кливо 19·50—20·50, ячмінь пастівний 20·00—21·00, овес галиць- кий 19·50—20·50, кукурудза румунська 25·75—26·75, ба- рабоя промислова 4·00—4·50, фасоля біла 90·00—105·00, фасоля кольорова 50·00—70·00, фасоля краса 53·00—58·00, горох пів-Вікторія 45·00—50·00, горох пільний 32·00—35·00, бобик 29·25—30·25, мішанка паст. в зерні 00·00—00·00, вика 28·50—29·50, сіно солодке краєве пресоване 8·00—9·00, солома пресована 4·00—5·00, гречка 26·50-

На організаційному фронті.

ДОЛИНЩИНА.

Дня 20. жовтня ц. р. мало відбутися посоль- ське віче в Рожнітові, на якім мали реферувати посли Струтинський і Великанович. Староство в Долині не дало дозволу на це віче. Посол Велика- нович поїхав тому до Сваричева і до Струтина Вижного. Одначе ані в одній ані в другій громаді комаңдант постерунку з Рожнітова не допустив до віча. В Сваричеві населення убоге і має кож- ного року великі шкоди від виливу трьох рік, які є в громаді. Хоча підчас соймових виборів 700 голосів було там за одинкою, а лише 98 за укра- їнською листою, то й досі нічого не зроблено в справі реґуляції потоків, а також не відбудовано шкільного будинку, який згорів з причини воєн- них операцій. В селі є кілька одиниць, незараже- них хрунівством, і завдяки їм розвивається гар- но споживча кооператива, а також входить у життя молочарська спілка. Зі Сваричева поїхав посол Великанович до Струтина Вижного. З при- їздом посла явилися негайно всі члени читальні і почалася товариська розмова з послом на біжу- чі господарсько-освітні справи. Але не тревало це й 10 хвилин, бо приїхав командант постерунку з Рожнітова і не зважаючи, що це були звичайні недільні сходини членів читальні і кружка „Сіль- ського Господаря", та що посол як член обох центральних установ має право там бути —не до- зволив на продовжування сходин. Не помогли за- ходи посла, щоби сходини продовжити для чи- сто ділової розмови.

В Струтині нарікали люди, що ще в жовтні 1928 р. виконали плебісцит у справі скасування коршми і хоч за коршмою заявився тільки один громадянин, то до цієї пори коршма не скасована. Треба ствердити, що як у Сваричеві, так і в Стру- тині Вижнім селяни самі ведуть просвітянську працю без якоїнебудь помочі з кругів інтеліґен- ції. Слід підкреслити і те, що тамошні священики тієї роботи не лише не піддержують, але їй на- віть протиставляться.

Габібула розстріляний.

Як повідомляє Східня Аґенція, здетронізо- ваний король Афганістну Габібула разом з 11 своїми прихильниками був з наказу Надір Хана поставлений перед суд і засуджений на кару смерти. Присуд виконано дня 4 XI ц. р. в місті Кабулі

НОВИНКИ

— **Заняття „Діла“.** Вчорашнє число „Діла“ (247) заняло Львівське Городське Староство за три статті: 1) за кореспонденцію нашого варшавського кореспондента, в якій подано голоси польської преси про четвергові події. 2) за статтю „Партії й уряд“ і за статтю п. з. „Вага свого учительства“. Це 28-а чергова конфіската нашого органу в цьому році.

— **Національний Музей у Львові** (вул. Мохнацького 42) мав у місяці жовтні дорогою закупна, дарів та книгообміну 132 числа (170 предметів) приросту, до ч. 27.910 включно, головно у відділі церковної старовини, рукописів та фотографій церковної архітектури. Жертводавцями були пп.: Гнатишак, Грицай В., Дирекція першкільних збірок у Варшаві, о. дек. Дороцький, д-р Електрович О., о. мітрат Зубрицький Ол., радн. Коцюба М., Ліщинський Ю., Ратич Б., д-р Річинський А., Свєнціцька А., Т-во „Сокіл-Батько“, засл. Студинський К. і церковні комітети в Парисах і Плавчі Великій. Управа Музею складає всім їм за це щиру подяку. Музей відвідало 55 осіб, в тім одна шкільна прогулька.

— **11. число „Світа Дитини“**, як нас повідомляють, за падолист заняло Городське Староство у Львові за поміщення в цьому ювилейному числі 2 образків, а саме: заголовної сторінки з 1. числа „Молодої України“ з року 1923. Є надія, що суд скасує цю конфіскату публікацій, які в первіснім своїм виді (в оригінальному виданні) не були сконфісковані. Тому треба здержатися з рекламаціями 11-го числа, яке буде вислане зараз після присуду Пресового Трибуналу.

— **Львівська хроніка.** При вул. Соняшній ч. 34 злодії вкрали вночі з помешкання Макса Фухса 1500 золотих і дороге столове накриття та гардеробу. — При вул. Сакраментон з дому Маврикія Шуцмана вкрадено 700 золотих, 50 долярів і срібне столове накриття. — Зі стриху Баруха Чича, при вул. Вірменській ч. 2 вкрадено гардеробу вартости 1350 золотих. — При вул. Богуславського ч. 9 вистрілив собі в груди 19-літний Станислав С. Його відвезено до лічниці. Причина спроби самовбивства невідома. — В кінотеатрі „Касіно“ вкрадено портфель з грішми з кишені Шуліма Штайбера. Таке саме трапилось Сальомонові Фінкельштайнові у кіні „Пасаж“. — При вул. Листопада ч. 44, один учень польської гімназії Н. вкрав мотоцикль, що стояв перед домом і хотів з ним втікти за місто, але поліція арештувала його. Мотоцикль був власністю Тадея Рудвнського. — Суд присяглих у Львові засудив Михайла Шлюку на 5 місяців вязниці за фальшування дрібної польської паперової валюти.

— **Пожежі.** „Слово Польске“ повідомляє, що в Потуриццях, пов. Сокаль, невідомі особи підпалили стирти в добрах Дідушицьких. Ці стирти згоріли, що принесло шкоду на 12.000 золотих. На одній зі стирт хтось завісив жовто-блакитну хоруговку. — В Комаровій Волиці згоріло кілька стирт збіжа власности Маріяна Мушинського. В Черніхові, пов. Рудки, згоріла стайня і стодола Михайла Качановського, що спричинило шкоду на 24.000 золотих. — В Романові хтось підпалив стирти гр. Потоцького. Згоріло 200 сотнарів сіна. — На фільварку в Острові, коло Бібрки згоріла стодола зі збіжем, вартости 42.000 зол.

— **Напади й рабунки.** У Вишнівці, пов. Стрийків, невідомі злодії дісталися вночі через вікно до поштового уряду і забрали з каси 2.298 зол. та 6 американських листів із долярами. — У Торшеві, пов. Львів, хтось застрілив господаря Петра Чуxая. Виновника досі не найдено.

— **Згоріла палата Замойських.** Дня 3. XI. ц. р. у Володаві згоріла палата гр. Замойського. Палата ця була щойно недавно реставрована. Дах палати був покритий гонтами, що дуже утруднювало гашення пожежі, яка тривала майже цілий день. В палаті згоріло багато історичних памяток та дорогоцінностей. На нещастя палата не була заасекурована. Підчас гашення пожежі було двох вояків ранених.

— **Заведення для умово хорих.** В Гусятині будується лічниця для умово хорих, у якім буде приміщення для 700 осіб. Ця лічниця міститиметься в будинках давнього шпиталю, що був зруйнований підчас війни і тепер відбудовується.

— **Польський старшина застрілив товариша.** Дня 3. XI. ц. р. в Ярославі у старшинськім касині відбувалася забава, підчас якої прийшло до сварки між сотником польської армії Шафраном і поручником Новотним. Капітан Шафран ударив поручника в лице, а зневажений поручник Новотний стрілив до капітана з револьвера і вбив його на місці. Поручника арештовано.

— **Юліян Тувім боронить ся.** Польський поет Тувім, якого прокураторія потягає до відповідальности за вірш у „Роботніку“ поміщує в „Курієрі Поранні“ отвертий лист, в якім між іншім заявляє, що у своїм вірші не намовляє польських вояків кидати зброю підчас війни, але звертається до вояків усіх держав, щоби вони протиставили себе тенденціям нової світової війни та що війну в обороні Польщі цей поет уважає очевидно святою. Тувім переконує патріотичне громадянство, що не думає проповідувати роззброєння Польщі у хвилині, коли всі інші держави фабрикують бомби та гармати. Вину за непорозуміння між ним і прокураторією Тувім складає сам на свій талант, мовляв: „Я інакше думав, з інакше вийшло у вірші“. Як бачимо, то поет Тувім сильно налякався судової кари та викручується, як може, обороняючись, що пацифізм його призначений тільки на заграничний експорт, а в межах Польщі він санкціонує мілітаризм, так зрештою, як і всі польські журналісти та письменники.

— **Стемплеві оплати від устних подань.** Міністерство внутрішніх справ видало розпорядок, що відтепер і устні подання мусять бути стемплево оплачені. Устні подання до яких-небудь урядів матимуть отже те саме значіння що й письменні та мусять бути так само оплачувані.

— **Трагічна смерть мадярського письменника.** Один з найбільших сучасних мадярських письменників Ернест Осват закінчив на днях своє життя самовбивством. Причина того кроку була така: Перед двома роками вмерла жінка того письменника, а його одинока дочка Агнішка вмирала також на сухоти. Нещасний батько, бачучи безнадійний стан здоровля своєї дочки, із жалю застрілився біля постелі Агнішки, а другого дня померла і дочка. Ернест Осват як письменник був дуже популярною і любленою постатю серед мадярської суспільности.

— **З України на Зелений Клин.** Найдовша залізниця у світі се через цілу радянську територію, від галицької границі аж до Владивостока, столиці Зеленого Клина, над Тихим океаном. Довжина тої залізниці має 10.000 миль. Зачинається вона на українській території і кінчиться теж на українській території, вже близько Японії.

— **Біля біржевої катастрофи в Америці.** З Нового Йорку повідомляють, що наслідком біржевої катастрофи в тому місті, втрачено 35 міліярдів долярів. Таку приблизно суму доходу мали новойорські біржі протягом одного року.

— **Нагорода Нобля.** „Берлінер Тагеблятт“ повідомляє, що цьогорічну нагороду Нобля для лікарів призначено голяндському гигієністові Християнові Айкманові та англійському хемікові Францові Гопкінсові за праці про вітаміни. Франц Гопкінс експериментально доказав, що звірята кормлені поживою без вітамін, не розвиваються і не ростуть як слід і що молоко має як раз найбільше тих вітамін, яких бракує товщеві. Подібні вітаміни, як молоко, має рибний тран та ярина. Орґанізм, що не дістає тих вітамін, мусить занидіти. Другий лавреат Нобля д-р Айкман досліджував недугу Бері-Бері, яка найбільше поширена в Японії та Індії, де головною поживою є риж. Ця недуга є наслідком припинення переміни матерії в організмі. На недугу Бері-Бері хорують головно ті особи, що кормляться так званим полірованим рижом, який при поліруванню в млинах тратить всі вітаміни, а брак тих вітамін викликає згадану недугу. Лавреат Нобля доказав, що багато вітамін має фасоля, ячмінь, овес і цибуля. Д-р Християн Айкман так як і Гопкінс є професором біохемії в Кембріджі, а д-р Айкман був директором Гигієнічного Інституту в Утрехті, потім лікарем у Індіях та директором анатомічної лябораторії в Батавії.

— **Т-во „Українська Бесіда“ у Львові** улаштовує дня 7. XI. в 8. год. веч. Прощальний Вечір Пісень та арій оперового співака-тенора д-ра Василя Тиська з нагоди його виїзду до Медіолянy. В програму входять пісні Січинського, Людкевича, Лисенка, Ярославенка, чеські та словацькі пісні, а також арії із опери „Ріголетто“ Вердія та українські стрілецькі й народні пісні. Акомпаніямент обняла п. І. Приймова.

— **Календар „Червоної Калини“ на 1930 рік** появився по конфіскаті у новому накладі та пішов у розпродаж. Цей календар має вже завдяки своїм щорічним історичним альманахам добре заслужену славу й популярність серед широких кол українського громадянства. Цьогорічний альманах теж незвичайно ріжнородний і багатий змістом. Тому не треба сумніватися, що цей календар і в цьому році матиме великий попит і скоро розійдеться.

Зі спортового життя.

ОСІННІ ЛЕЩЕТАРСЬКІ ТРЕНІНҐИ.

Лещетарські тренінґи від цього тижня будуть відбуватися в середу й суботу від год. 4—5 пополудні. Найближчий тренінґ буде в середу 6. листопада ц. р. Пригадується учасникам, що тренінґи відбуваються без огляду на погоду і проситься всіх приходити на них точно і правильно.

Карпатський Лещетарський Клюб.

РОПНИК (Борисл.)-СЛОНЬЦЕ (Борисл.) 4:3(2:0).

Слоньце — це бувша робітнича дружина Т. У. Р., яка з політичних причин змінила свою назву. Змагання розіграно 27. жовтня. В день змагань лив дощ, так, що не лише публика, але навіть грачі не сподівалися, що змагання таки відбудуться. Дружина Ропника була тому сильно здекомплетована, та проте осягнула кращий вислід, ніж у попередніх змаганнях з тим-же Т. У. Р.-ом (1. V. ц. р. — 2:2).

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Памяти проф. Ростислава Лащенка.

В середу, 30-го жовтня упокоївся в Празі професор тамошнього українського університету, професор історії українського права Ростислав Митрофанович Лащенко.

Ростислав Лащенко народився 1878 року в Єлисаветграді на Херсонщині, де батько його був „смотрителем“ нижчої духовної школи. Нижчу і середню освіту він одержав також, в Єлисаветграді; по закінченні гімназії він пішов на правничий факультет київського університету. Наслідком студентських розрухів, у яких він брав актуальну участь, зазнав він деяких адміністраційних утисків і через те студіювати йому довелося довше звичайного, і свою правничу освіту він закінчив у 1903 році. По закінченні університету він пристроївся на службу в судових установах, де перебував аж до революції 1917 р. Батьки покійного були свідомими українцями, а тому він завжди виступав як українець і працював на користь української справи. В 1917 р. Рост. Лащенко зорганізував у Києві спілку українських правників, яка впорядкувала зїзди правників, видавала правничий журнал і своїм правничим досвідом та знанням допомагала нашому державному будівництву. Покійний був головою цеї спілки і редактором часопису. Московсько-большевицька навала 1919 р. примусила його емігрувати. Спершу він оселився у Львові, а потім перебрався до Праги й 1921 року став спершу доцентом, а пізніше й ординарним професором українського університету в Празі. Тут він працював аж до своєї хороби, що управала його життя. Одночасово з викладами в університеті проф. Р. Лащенко викладав цивільне та адміністраційне право і в Українській Господарській Академії в Подебрадах.

Протягом усього свого життя проф. Лащенко присвятив немало часу й літературно-науковій діяльности. Перші його статті (по російськи) появляються в 1901 році на сторінках прихильного до українського руху щоденника „Кіевская Газета“, де низку своїх статтей він розпочав у день пятих роковин смерти Петра Ніщинського відомостями про життя цього нашого поета і композитора, з яким родина Лащенків була в довголітніх і близьких приятельських відносинах. Колиж у Києві почав виходити український правничий орґан, Лащенко містить там свої статті вже по українськи. В Празі він видав „Лекції по історії українського права“, частина перша, доба київська (150 стор.) і частина 2-га, доба литовсько-польська (80 стор.) Ці лекції звернули на себе прихильну увагу не тільки українських, а й німецьких фахівців. Крім цього курсу він опублікував низку статтей, присвячених поодиноким питанням історії українського права й надрукованих у виданнях українського університету в Празі, Наукового Т-ва імени Шевченка та Української Академії Наук. З таких праць назвемо: 1) „Литовський статут, як памятник українського права“; 2) „Переяславський договір 1654 р. між Україною і царем московським“; 3) „Ідеї права власности на землю на Україні“. Особливу увагу покійний професор звертав на наші стародавні т. зв. копні суди і присвятив їм кілька праць. Взагалі-ж робота Рост. Лащенка в ділянці історії українського права була продуктивною і давала позитивні наслідки.

Як фаховець, Р. Лащенко користувався серед правників немалим впливом і помітним авторитетом. Про те ясно свідчать факти. Він був фундатором і головою української спілки правників у Києві; на еміграції він-же організував 1923 р. правниче товариство у Празі, яке обєднало всіх українських правників у Чехословацькій

республиці й видало кілька праць; за весь час він був незмінно головою цього товариства й виявляв широку ініціятиву та невпинну енергію. Проф. Лащенка і в університеті і в Господарській Академії нераз вибирано в ріжні комісії, а в 1925-6 академічному році він був вибраний деканом правничого факультету нашого університету. Його правничі знання нераз мали компетентну оцінку таких осіб, як член Української Академії Наук Ст. Дністрянський та проф. От. Ейхельман.

Після проф. Рост. Лащенка лишилися дружина і двоє непристроєних дітей, без всяких засобів до життя. Це вже така доля українського вченого!...

Вічна память покійникові!

В. Біднов.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Середа, 6-го листопада год. 7·30 веч. „Це можеш розказувати своїй бабці".

Четвер, 7. листоп., год. 7·30 веч. Артисти, песа в 4. діях Уотерса та Гопкінса.

Малий Міський Театр:

Середа, 6-го листопада год. 7·30 веч „Процес Мері Деґен".

Четвер, 7. лист. год. 7·30 веч. „Процес Мері Деґен".

Театр ревії „Ґонг" — в салі кіна „Кольосей":

Середа, 6. листопада: ревія „Їзда до Львова". — Дві вистави: 1-ша в годині 7·30 веч., 2-га в год. 9·30 веч.

Кіна.

Аполло: Аллагів сад (Ів. Петрович, Алісія Террі), на основі повісти Роберта Гіченса.

Касіно: Чортиця з Тріполісу (Альф. Фріланд, Ліяна Гейд.)

Кольосей: Доброволець. Три комедії.

Лев: Під прапором кохання.

Марусенька: Залюблений небіщик. — Примхи княжни.

Оаза: Гра за жінку (Дольорес дель Ріо). Домашня війна.

Палас: Звукова фільма „Чотири чорти" (Джанет Ґейнор).

Пан: Портієр готелю „Атлянтік" (Янінґс).

Пасаж: Клюб „Чорної Руки" (Уіліем Десмонд). Тиждень Пата і Ґомонта. Ам. комедія.

Стилеве: Боротьба за золотий ріг (Марія Альбані).

Фатаморгана: Жар кохання (Жінка з льожі ч. 13) з Гретою Ґарбо.

Химера: Новочасний Казанова.

Утіха: Полумя кохання (Вільма Банкі, Рон. Кольман).

Програма радіо.

Середа 6. XI. 1929.

Варшава (1411,7) 20·30 Концерт солістів.

Краків (312,8) 16·15 Авдиція для дітей.

Познань (334,8). 17·45 Трансмісія з Варшави.

Катовиці (408,7) 20·30 Концерт: Монюшка.

Вильно (385) 19·05 Весела авдиція.

Гельсінгсфорс (221,4) 21·10 Легка музика.

Бреслав (253) 20·30 Вечірня програма.

Ляйпціґ (259) 19·00 Маршіта вальси.

Братислава (279) 18·40 Музика для зликів.

Талін (296) 20;00 Оперова музика.

Брно (341,7) 22·15 Музика з каварні „Авіон".

Льондон (356,3) 16·45 Концерт віольончелістів.

Штутгарт (360) 16·00 Концерт з Франкфурту.

Гамбург (372) 20·00 Сонати.

Франкфурт (390) 16·00 Концерт.

Берн (403) 22·15 Орхестра з Курсалю.

Берлін (418) 16.20 Концерт капелі Зонтаґа.

Стокгольм (436) 21·16 Скрипкові твори.

Рим (441). 13·15 Радіоквінтет.

Лянгенберг (473) 17·30 Камеральний концерт.

Прага (487) 20·00 Концерт у салі Сметани

Мілано (501). 12·50 Легка музика.

Брюссель (509) 21·15 Концерт радіоорхестри.

Відень (516,3). 16·05 Пополудневий концерт.

Рига (525) 20·00 Популярний концерт.

Мюнхен (533) 20·30 Фортепянові твори.

Будапешт (550) 17·10 Легкий концерт.

Москва (825) 15·30 Симфонічний концерт.

Ковно (1935) 19·25 Вечірня програма.

Ленінград (1000) 17·00 Засідання Ради Народніх Комісарів.

Харків (1304) 17·00 Трансмісії з Москви.

Четвер 7. XI. 1929.

Варшава (1411,7). 17·45 Концерт солістів.

Краків (312,8). 20·05 Вечірній концерт.

Познань (334,8). 17·45 Концерт солістів.

Вильно (385) 17·15 Трансмісії з Варшави.

Гельсінгсфорс (221,4) 20·00 Симфонічний концерт.

Ляйпціґ (259) 16·30 Концерт радіоорхестри.

Братислава (279) 16·00 Моцартівський концерт.

Талін (296) 20·03 Концерт.

Брно (341,7) 22·15 Військова музика.

Льондон (356,3). 16·00 Вечірня пісня.

Штутгарт (360) 16·00 Популярний концерт.

Франкфурт (390). 20·15 Останній вальс, оперетка Штравса.

Берн (403). 20·35 Трансмісія з Женеви.

Берлін (418). 16·30 Концерт солістів.

Стокгольм (436) 20·00 Фінська музика.

Рим (441) 13·15 Радіоквінтет.

Прага (487). 19·05 Популярний концерт.

Мілано (501). 12·30 Легка музика.

Брюссель (509) 21·15 Концерт радіоорхестри

Відень (516,3). 16.00 Квартет Сільвінга.

Рига (525) 20·03 Опереткова музика.

Мюнхен (533). 19·30 Весела програма.

Будапешт (550). 17·45 - Циганська музика.

Москва (825). 21·40 Вечірній концерт.

Ковно (1935) 20·55 Концерт.

Ленінград (1000). Жовтневі торжества.

Харків (1304). 19·00 Концерти жовтневої революції.

Париж (1725) 19.00 Авдиція Пате.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Союз Українок уладжує для своїх членів і впроваджених ними гостей кожного четверга від год. 18—20 сходини для німецької конверсації. Гурток веститме п. д-р Дарія Вітошинська Дзеровичева. Зголошення в домівці С. У. второк, четвер і субота від 12—13. Оплата 5 зол. місячно йде у користь Союзу Українок. 829 1-1

Велика осінна діточа забава заходом „Секції Помочі Доростаючій Молоді" при Т-ві Охор. Дітей і Т-ва „Бесіда" відбудеться в неділю дня 10. листопада в 3-ій год. пополудні в салях „Бесіди", вулиця Рутовського ч. 22. 834 1—1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Ширіть наш часопис!

Подяка.

Опею дорогою маємо честь зложити найсердечнішу подяку Високоповаж. Пану **Д-ру Павлові Цимбалістому**, лікареві у Львові (**вул. Листопада 114.**) за виличення нашої матері Корнелії Гаврисевичевої з довгої й тяжкої недуги. Дякуємо Йому як головному асистентові Проф. Д-ра Б. Островського при переведенні операції, а зосібна за Його щиру опіку по операції й за вмілє й незвичайно совісне лікування за весь час недуги та повне привернення нашої матері до здоровля. 830 1-

Мирон Гаврисевич з родиною.

Подяка.

Отсим складаю щиру подяку всім, котрі в дні смутку смерти моєї жени висказували мені щирі та сердечні слова співчуття. Всім тим, котрі своєю присутністю в похоронах віддали останню прислугу. Сердечно дякую Всечесн. о. сов. Петрові Шанковському і о. катих. Михайлові Чорнякові за участь в похоронах та за похоронні відправи. Спасибіг усім. **Ян Прокош,** аптикар.

Копичинці, 1. XI. 1929. 832 1-1

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.